

Hettyey András: Tartományi választások Alsó-Szászországban

Január 20-án választásokat tartottak Alsó-Szászországban, Németország egyik legfontosabb tartományában. Az eredményben mindegyik párt találatott pozitívumokat, ezért a szeptemberi szövetségi választásokra készülve várhatóan meg fog merevedni a front a két nagy politikai tábor között.*

Az alsó-szászországi tartományi választások jelentősége

Kívülállók számára a német tartományi választások általában csak korlátozott jelentőséggel bírnak, fontosságuk ritkán mutat Németországon túl. Ez alól azonban két okból is kivétel volt a január 20-án, vasárnap megtartott alsó-szászországi (Niedersachsen) tartományi választás. Az egyik ok, hogy a tartomány Németországon belül kiemelt helyet foglal el: a 18 tartomány közül Alsó-Szászország 8 millió lakosával a negyedik legnépesebb, GDP-jét tekintve pedig az ötödik legnagyobb. Mi több, a tartománynak a lehető legtöbb, vagyis hat szavazata van a 69 tagú Bundesrat-ban, a német parlament tartományokat tömörítő felsőházában. Sokan arra is felhívják a figyelmet, hogy Alsó-Szászország olyan piciben, mint Németország nagyban: vegyesen katolikus és protestáns, a mezőgazdaság mellett az ipari szektor is jelentős (itt található a Volkswagen központja) és a második világháború óta felváltva kormányozta a szociáldemokrata SPD és a kereszténydemokrata CDU.†

Alsó-Szászország speciális helyzetén túl a vasárnapi szavazás másik jelentőségét az adta, hogy szeptemberben szövetségi választásokat tartanak Németországban, így mindegyik párt már a nagy megmérettetés fényében viszonyult a vasárnapi választásokhoz. Ez volt az oka annak, hogy a pártok a legfontosabb és legismertebb politikusaikkal kampányoltak a tartományban. Mivel további tartományi választások őszi várhatóan nem lesznek, ez volt az utolsó lehetőség, hogy a pártok a választási győzelemmel lendületet szerezzenek, és jó benyomást keltsenek ebben az oly fontos 2013-as esztendőben.‡

A választás eredménye: kormányváltás Hannoverben

---

* A tanulmány a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0015 program támogatásával készült.

† FAZ: „Ein Land von Gewicht”, 2013. január 21.

‡ The Economist: „Germany’s Missouri”, 2013. január 19.

A választás konkrét tétje az volt, hogy a félig skót származású David McAllister CDU-s miniszterelnök vezetésével kormányzó kereszténydemokrata-liberális (CDU-FDP) koalíció megtartja e hatalmát a tartományban, vagy az SPD és a Zöldek kerülnek hatalomra. A január 20-án megtartott választások ritkán látott izgalmakat hoztak, mivel [a szoros eredmények](#) miatt sokáig nem volt világos a mandátumok eloszlása a hannoveri parlamentben. A legerősebb párt – a várakozásoknak megfelelően – a CDU lett a szavazatok 36 százalékával, ám ez az eredmény hat százalékkal gyengébb volt, mint a legutóbbi, 2008-as választásokon. A második helyezett SPD 32 százalékával enyhén javított a legutóbbi eredményéhez képest, ám így is ez volt minden idők második leggyengébb szociáldemokrata szereplése Alsó-Szászországban. A Zöldek és az FDP ugyanakkor a valaha volt legjobb eredményüket érték el a tartományban: előbbiek 13, utóbbiak 10 százalékot kaptak. Különösen az FDP jó szereplése volt szenzáció, hiszen a felmérések szerint sokáig az sem volt biztos, hogy elérik e az öt százalékos parlamenti küszöböt. A Baloldali Párt (Die Linke) és a Kalózpárt ugyanakkor bőven az öt százalék alatt maradt, így hamar világossá vált, hogy a következő parlamentben csupán négy párt foglal helyet.

Arra azonban majdnem éjfélig kellett várni, hogy kiderüljön: az eredmények milyen mandátum eloszláshoz vezetnek a hannoveri parlamentben. Végül az SPD és a Zöldek egy mandátummal többet szereztek, mint a jobboldal, így valószínűvé vált, hogy egy új, baloldali kormány kerül a tartomány élére. A választás legfőbb vesztese tehát a CDU lett, amely kikerült a hatalomból. Ez jól illeszkedik az utóbbi évek trendjéhez: a legutóbbi, 2009-es szövetségi választások óta a kereszténydemokraták gyakorlatilag az összes tartományi választásokon vereséget szenvedtek. Többek között olyan fontos tartományokban váltottak le CDU-s miniszterelnököket a szavazók, mint Baden-Württemberg, Észak-Rajna–Vesztfália, Hamburg és most várhatóan Alsó-Szászország. A CDU helyét a legtöbb tartományban az SPD és Zöldek koalíciója vette át.

A pártok szereplése és az alsó-szászországi választás kihatásai az országos politikára

A választás legegységesebb győztese a liberális FDP volt, amely a tartományban ugyan várhatóan kikerül a hatalomból, de új lendületet kaphat a szövetségi választások előtt. Erre azért van nagy szüksége az FDP-nek, mert támogatottsága országos szinten évek óta katasztrofális: a 2009-es szövetségi választásokon még 14,6 százalékot kapott a párt és bekerült a berlini kormányba is, ám azóta lejtmenetben van. A közvélemény kutatók rendre az öt százalékos parlamenti küszöb környékére mérik az FDP-t, és ezen az sem változtatott, hogy

2011-ben Philipp Rösler váltotta a külügyminisztert, Guido Westerwellét a párt élén.[§] Nem meglepő tehát, hogy egy gyenge alsó-szászországi szereplés esetén az FDP vezető politikusai megbuktatták volna a pártelnököket. Ez nyílt titok volt Berlinben, hiszen több vezető liberális politikus (Dirk Niebel nemzetközi fejlesztési miniszter, Rainer Brüderle parlamenti frakcióvezető) is olyan kijelentést tett január 20-a előtt, hogy egy sikeres kampány érdekében még a szövetségi választások előtt át kellene alakítani a párt vezetőségét. Rösler megbuktatására végül a jó szereplés miatt nem kerül sor, és a párt támogatói most abban bíznak, hogy az utóbbi hetek áldatlan személyi vitája végleg a múlté.^{**} Ez annál is inkább fontos lenne, mivel az FDP az utóbbi két évben állandóan magával és a személyi politikájával volt elfoglalva, és tartalmi kérdésekben pozíciót veszített a többi párthoz képest. Rösler ugyanakkor továbbra is népszerűtlen: egy friss felmérés szerint a választók relatív többsége Brüderlét látná szívesebben a párt élén.

Az FDP azonban nem örülhet feltétel nélkül a sikernek, hiszen csak azért szerepelt olyan jól az alsó-szászországi választásokon, mert sok CDU-támogató „taktikusan” voksolt és átszavazott az FDP tartományi listájára, tudván, hogy csak a liberálisokkal együtt van esélye a CDU-nak a kormányzás folytatására. Erre a tényezőre aligha építhet az FDP szeptemberben, hiszen a CDU várhatóan nem fogja átszavazásra buzdítani a szavazóit, ahogy azt Alsó-Szászországban tette, mivel minden szavazatra szükségük lesz, hogy nélkülük ne alakulhasson kormány Berlinben. Sőt, ha a preferált koalíciós partner FDP rosszul szerepelne szeptemberben, a CDU mind az SPD-vel, mind pedig a Zöldekkel is országos koalícióra léphet majd. Tartalmilag a liberális párt fő üzenete az volt Alsó-Szászországban, hogy az alkotmányban meghatározott 2020-as dátum előtt már négy évvel, 2016-ban kiegyensúlyozott legyen a tartományi költségvetés. Hagyományos liberális pozíció volt ezen kívül az egyetemi tandíj fenntartása és a minimálbér bevezetésének az ellenzése is.

Szintén a győztesek közé tartoznak a Zöldek is, akik a választás előtt nagyon komoly dilemmával szembesültek, hiszen a párt hagyományos *raison d'être*-je nem más, mint az atomenergia ellenzése. Amikor Angela Merkel kancellár a fukushimai katasztrófa hatására 2011-ben bejelentette, hogy Németország fokozatosan (és a tervezettnél sokkal hamarabb) le fogja kapcsolni az atomerőműveket, ez elsősorban a Zöldek vitorlájából fogta ki a szelet. A környezetvédő párt a kampányban ezért sikerrel arra helyezte a hangsúlyt, hogy az atomenergia kivezetésével kapcsolatban nem szabad bízni a jobboldalban. Mivel Alsó-

---

[§] Infratest dimap: ARD-DeutschlandTREND, 2013. január

^{**} Welt.de: „Rösler bleibt FDP-Chef, Brüderle Spitzenkandidat”, 2013. január 21.

Szászország a német baromfi- és sertésstenyésztés központja, szintén nyerő téma volt a Zöldek számára az állattenyésztést ipari nagyságrendekben űző telepek visszasságainak a feltárása.

Az SPD számára a választás annak ellenére bizonyult sikeresnek, hogy a párt kancellárjelöltje, Peer Steinbrück volt pénzügyminiszter az utóbbi időben több szerencsétlen ügygel nehezítette az SPD dolgát. Az egyik nagy vihart kavaró esemény az volt, hogy a már kancellár jelöltté választott Steinbrück az ősszel sokáig nem hozta nyilvánosságra a mellékkereseteinek pontos összegét, amikor pedig végre megtette, nem volt teljes körű, és hétről-hétre további bevételi források bukkantak fel a sajtóban. Közismert Steinbrückről, hogy nagyon keresett előadó, emellett könyvének a honoráriumából és különböző felügyelő bizottsági tagságokból (ThyssenKrupp acélvállalat, Borussia Dortmund futball klub) is jól keresett. Megbízható becslések szerint az utóbbi három évben a volt pénzügyminiszter összesen bruttó 2 millió eurót (560 millió forint) vett fel mellékkeresetek címén. Különösen kellemetlen volt, amikor kiderült, hogy egyetlen előadásért Steinbrück akár 15 ezer eurót (4,2 millió forint) is kért (és kapott). Alig csengett le ez az ügy, amikor 2012 decemberében Steinbrück a Frankfurter Allgemeine Zeitung kérdésére válaszolva kijelentette, hogy túl alacsonynak találja a szövetségi kancellár fizetését, amely bruttó havi 18 ezer euró (5 millió forint). Ez a német átlagkereset mintegy hatszorosa. Mindezek miatt a teljes lakosság körében mindössze 20 százalék gondolja úgy, hogy Steinbrück lenne az SPD számára a legmegfelelőbb kancellárjelölt. Különösen éles az ellentét, ha egymás mellé helyezzük Steinbrück és Merkel támogatottságát: ha a kancellárt közvetlenül választanák, a német televízió felmérése szerint Merkel 55-30-ra győzne. Mi több, a volt pénzügyminiszter akkor is kikap Merkeltől, ha arról kérdezik a választókat, hogy kinek van nagyobb gazdaságpolitikai szakértelme, ki a hitelesebb és ki a szimpatikusabb (utóbbi kérdésnél 24 százalékpont Merkel előnye).^{††} Egyértelmű: a szociális érzékenységet és újraelosztást hirdető SPD számára Steinbrück eddigi ténykedése fölöttébb problematikus.

Alsó-Szászországban tehát Steinbrück összességében inkább szavazatokat vitt, mint hozott, és ezt önkritikusan be is vallotta a választás estéjén, amikor kijelentette, hogy ténykedése minden bizonnyal nem jelentett túl sok „hátszelet” az alsó-szászországi SPD számára.^{‡‡} Több német újság is idézett egy SPD-s politikust, aki szerint a szociáldemokraták pontosan tudják, hogy Steinbrück ügyei nélkül a baloldal sokkal fölényesebben nyerhetett volna.

---

^{††} Infratest dimap: ARD-DeutschlandTREND, 2013. január

^{‡‡} Welt.de: „Steinbrück gibt "gewisse Mitverantwortung" zu”, 2013. január 20.

Steinbrück szerencsége ugyanakkor, hogy a baloldalon nincs más potenciális kancellár jelölt: a pártelnök, Sigmar Gabriel még népszerűtlenebb, Frank-Walter Steinmeier volt külügyminiszter és jelenlegi parlamenti frakcióvezető pedig 2009-ben már elbukott egy szövetségi választást. A felmérések szerint az SPD soraiban Hannelore Kraft észak-rajna-vesztfáliai miniszterelnök a legnépszerűbb, de tapasztalatlansága miatt jelenleg nem jelent fenyegetést Steinbrück számára. A kancellár jelölt ugyanakkor már nem nagyon engedheti meg magának, hogy személyes ügyei eltereljék a figyelmet az SPD fő kampányüzeneteiről, mint a minimálbér bevezetése vagy az egyetemi tandíj eltörlése azokban a tartományokban, ahol be van vezetve (mint például Alsó-Szászország). A szociáldemokratákat az aggaszthatja, hogy országosan aktuálisan csupán 26 százalék a támogatottságuk, ami még a Zöldek kiváló szereplése esetén sem lesz elegendő a mostani jobboldali kormány leváltására.^{§§} Ehhez jelen állás szerint szükség lenne a Baloldali Párt koalícióba vételére vagy az FDP kiesésére.

A CDU a választás után azt igyekezett hangsúlyozni, hogy az utóbbi egy évben hatalmas hátrányt dolgozott le a tartományban, ahol az SPD sokáig 15-17 százalékkal vezetett. A kereszténydemokraták végül azt a céljukat elérték, hogy a legerősebb párt legyenek a tartományban, ám elvesztették a kormányzás lehetőségét. Többen meg is jegyezték, hogy túl jól sikerült az FDP irányába történő kölcsön szavazásra való felszólítás.^{***} Vigaszt az jelenthet számukra, hogy országosan a CDU aktuálisan népszerűbb (42 százalék), mint amennyi szavazatot Alsó-Szászországban kapott.^{†††} Ugyanakkor nehezíti Angela Merkel helyzetét, hogy a mostani választással az ellenzék többséget szerzett a Bundesratban, így a szeptemberi választásokig fenn maradó hónapokban még nehezebb lesz a kormányzás.^{†††} Mi több, a választási naptár sajátosságainak köszönhetően 2014 ősziig várhatóan maradni fog a baloldali többség a Bundesratban.

Összegzés: két tábor, két zászló?

Az alsó-szászországi választás összességében beleillik abba a trendbe, amely a német politikát az utóbbi években jellemezte: a két nagy néppárt gyengülése és a kisebb pártok erősödése. Az, hogy a Baloldali Párt és a Kalózpárt vasárnap rosszul szerepelt, nem gyengíti ezt az

---

^{§§} Infratest dimap: ARD-DeutschlandTREND, 2013. január

^{***} Welt.de: „Wird Hessen ein zweites Niedersachsen?“, 2013. január 21.

^{†††} Infratest dimap: ARD-DeutschlandTREND, 2013. január

^{†††} Welt.de: „Ein Kanzler Steinbrück könnte durchregieren“, 2013. január 22.

érvelést: a Linke nyugaton hagyományosan alacsony támogatottsággal rendelkezik, a kalózkod pedig személyi vitáiknak köszönhetően egy időre kiírták magukat a politikai életből.

A két kicsit leszámítva összességében mindegyik párt található pozitív elemeket a vasárnapi eredményben. Ez azt jelenti, hogy a szoros alsó-szászországi választás legfontosabb tanulságaként várhatóan azt vonja le majd a két nagy politikai tábor (CDU-FDP illetve SPD-Zöldek), hogy szeptemberben elérhető lesz a győzelem a preferált partnerrel is, ezért nem lesz szükséges és kifizetődő más hatalmi opciók (nagykoalíció, CDU-Zöldek, SPD-Zöldek-Baloldali Párt) figyelembe vétele a kampány során. Elemzők ezért mostantól egy ún. „Lagerwahlkampf” folytatását várják, amelyben a két nagy tábor összezár és megpróbálja a saját választóit maximálisan mobilizálni, de egyszersmind a másik tábortól is voksokat szerezni. Erre a legalkalmasabb taktika a középre mozgás, amit már számos „Lagerwahlkampf”-ban meg lehetett figyelni. Ebben a kontextusban kell értelmezni Angela Merkel utalásait a mostani választás után, amikor kijelentette, hogy a CDU szeptemberi választási programjának „széles alapokon” kell nyugodnia. A CDU-s programban várhatóan baloldali tartalmak (minimálbér bevezetése, női kvóta nagy vállalatoknál) is helyet fognak kapni. Várható, hogy az SPD ugyanezt a taktikát fogja alkalmazni fordított előjellel, így az évek óta tartó trendnek megfelelően a két nagy párt közötti különbségek idén is egyre csökkenni fognak. Ez ugyanakkor lehetőséget biztosíthat a kisebb pártoknak saját, egyedi pozícióik markánsabb hangsúlyozására, ami tovább növelheti a választóik számát.

A „Lagerwahlkampf” ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a szövetségi választás után adott esetben a két nagy párt nem gondolkozna el más hatalmi opciókon. Az utóbbi időben főleg a CDU és a Zöldek lehetséges összefogásáról cikkezett sokat a német sajtó, hiszen az atomenergia kivezetésével megszűnt a két pártot elválasztó legfontosabb téma.^{§§§} Egyesek szerint a CDU valójában nem is a fukushimai katasztrófa sokkja miatt döntött az erőművek bezárásáról, hanem azért, hogy a gyengélkedő FDP helyett-mellett egy további lehetősége legyen a hatalmon maradásra. A „fekete-zöld” opciót támogatók sosem mulasztják el megjegyezni, hogy 2008-2010 között Hamburgban – vagyis tartományi szinten – már sikeresen együtt tudott működni a két párt.

---

^{§§§} Például: Cicero: „Warum die CDU am Ende allein dasteht”, 2012. december 7., Frankfurter Rundschau; „Schwarz-Grün? Nein danke!”, 2012. december 20., Spiegel.de; „Koalitionsspekulationen: Plötzlich Schwarz-Grün”, 2012. november 14.